

27. januar 2020, svetovni dan spomina na žrtve holokavsta ob 75. letnici osvoboditve Auschwitza

Januarja 2020 bo mednarodna skupnost že štirinajsto leto zapored obeležila 27. januar kot dan spomina na žrtve holokavsta, ko so med drugo svetovno vojno Hitlerjevi nacisti v koncentracijskih taboriščih smrti usmrtili okoli šest milijonov Judov.

27. januar pomeni dan, ko so zavezniki osvobodili nacistično koncentracijsko taborišče Auschwitz blizu Krakova na južnem Poljskem. Med aprilom 1940 in med decembrom 1944 je na tem kraju tragično preminilo okoli 1.5 milijona Judov, pa tudi več tisoč Sintov, Romov in Poljakov. V to koncentracijsko taborišče smrti pa je bilo pripeljanih preko dva tisoč zapornikov iz Slovenije. Ko so 27. januarja zavezniški vojaki osvobodili to taborišče, so lahko rešili le 7650 bolnih in izčrpanih taboriščnikov, med katerimi je bilo tudi 21 Slovenk. Letos **obeležujemo 75 let od osvoboditve** tega največjega nacističnega koncentracijskega taborišča smrti.

Januarja 1995, torej ob petdeseti obletnici osvoboditve taborišča Auschwitz, je tedanji nemški predsednik Roman Herzog razglasil 27. januar za dan spomina na žrtve nacizma, 3. novembra 2005 pa je ta dan kot mednarodni dan spomina na holokavst razglasila tudi Generalna skupščina OZN v New Yorku.

Dan spomina na holokavst od leta 2008 obeležujemo tudi v Sloveniji. Novejše raziskave v zadnjih letih so osvetlile življenje in delo judovske skupnosti na Slovenskem, še zlasti v Prekmurju. Rezultat so številne publikacije o Judih pri nas. Ob tem bi vas ponovno radi opozorili na brošuro *Neznane sledi*, ki govori o judovstvu, antisemitizmu in holokavstu v povezavi s slovensko zgodovino. Avtorja sta Oto Luthar in Martin Pogačar, brošura pa je bila konec meseca decembra 2013 poslana vsem slovenskim osnovnim in srednjim šolam. Ker je primerna tako za osnovnošolsko kot tudi za

srednješolsko populacijo jo vsekakor priporočamo. Na voljo je tudi spletna verzija na povezavi [tukaj](#). Opozorili bi vas radi tudi na ostale publikacije, na primer na obsežen zbornik razprav *Slovenski Judje, zgodovina in holokavst, Dežela senc, Po robovih spomina, Kratka zgodovina Judov, Judje na Slovenskem*. O tej tematiki so pri nas v prej omenjenih zbornikih in publikacijah največ pisali Oto Luthar, Irena Šumi, Hannah Starman, Martin Pogačar, Andrej Pančur, Renato Podberšič, Klemen Jelinčič Boeta pa tudi drugi. Posamezne publikacije so bile poslone tudi slovenskim šolam. V obravnavo judovske problematike pa so se vključevali tudi številni drugi strokovnjaki in institucije, še zlasti je potrebno omeniti Sinagogo Maribor s programom *ŠOA, spominjamo se 2020*, ki ne zajema prireditve le v severovzhodnem delu, pač pa tudi drugje po Sloveniji. Vabimo vas, da si ta program ogledate na njihovi spletni strani in se katerega od dogodkov tudi udeležite. Prilagamo naslov spletne strani Sinagoge Maribor: <http://www.sinagogamaribor.si/>

Novembra 2008 se je na izobraževanje o holokavstu v Izrael odpravila skupina strokovnjakov, univerzitetnih profesorjev, predstavnikov muzejev in arhivov, zunanjega ministrstva in šolstva. Izobraževanje je organiziral muzej Yad Vashem in udeležence v enotedenskem izobraževanju seznanil z vsemi ključnimi problemi poučevanja in raziskovanja holokavsta. V letu 2009 in 2015 sta se izobraževanja v muzeju Yad Vashem v Izraelu udeležili tudi dve skupini učiteljev: v prvi je bilo 24 učiteljev in svetovalka Zavoda RS za šolstvo, v drugi pa 15 učiteljev. V aprilu 2018 se je izobraževanja v Yad Vashemu udeležila že tretja skupina učiteljev in drugih strokovnih delavcev, skupno število udeležencev je bilo 23, med katerimi je bila tudi veleposlanica. Kot obe predhodni skupini, je bila tudi ta zelo uspešna in udeleženci so se vrnil v Slovenijo z izjemno pozitivnimi izkušnjami, ki jih bodo uporabili pri svojem delu na področju izobraževanja o tematiki holokavsta. S temi izobraževanji smo v Sloveniji še poglobili znanja s področja holokavsta in okrepili sodelovanje z muzejem Yad Vashem. Leta 2010 je izšla tudi tematska številka revije *Zgodovina v šoli* z naslovom *Pouk zgodovine o holokavstu* (leto 2010, št. 1-2), v kateri je prikazana zgodovina holokavsta, zgodovina Judov na Slovenskem, dva članka sta namenjena pravičnikom med narodi in pravičnikom med Slovenci (pravičniki so bili ljudje, ki so v času druge svetovne vojne reševali Jude pred holokavstom) in številni primeri dobre prakse obravnave holokavsta pri pouku zgodovine. Ta številka *Zgodovine v šoli* je v digitalni obliki dostopna na povezavi [tukaj](#), dva primera dobre prakse obravnave holokavsta pri pouku v gimnazijah pa sta bila objavljena v naslednji številki (leto 2010, št. 3-4) in je dostopna na povezavi [tukaj](#).

Decembra 2011 je Slovenija po petih letih statusa opazovalke postala polnopravna članica Mednarodne skupine za Holokavst (ITF for Holocaust), kar pred nas postavlja še dodatne naloge in spodbuja aktivnosti na tem področju. Danes se ta mednarodna organizacija imenuje IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) in Slovenija v njej že vrsto let aktivno sodeluje. V letu 2018 pa smo na zasedanju v Italiji uspešno zagovarjali poročilo o delu in aktivnostih na tem področju v zadnjih petih letih.

V šolah naj se spomin na žrtve holokavsta obeleži na način, ki otroke in mladino predvsem spominja in opominja. Preberejo se lahko odlomki iz pričevanj preživelih taboriščnikov ali odlomki iz *Dnevnika Ane Frank* ali iz mladinskega romana *Vojak z zlatimi gumbi*, ki ga je napisala slovenska Judinja Miriam Steiner Aviezer. Lahko se na spletu poiščejo članki, ki govorijo o grozotah holokavsta in predstavijo v razredu. Na Irskem npr. učenci v šolah prižgejo sveče v spomin na žrtve holokavsta in jih počastijo z minuto molka. Tudi v naših šolah se uveljavlja *projekt Crocus*, ki prav tako prihaja iz Irske. V spomin na milijon in pol preminulih otrok v holokavstu se na vrtovih in zelenicah okoli šol posadijo čebulice rumenega žafrana (*crocus*). Te se lahko naročijo preko Sinagoge Maribor (koordinatorica je Marjetka Bedrač) na e-naslov koordinator@sinagogamaribor.si, kjer čebulice žafrana prejmejo iz Irske.

V okviru *projekta Crocus* in v sodelovanju z glavnim nosilcem projekta, tj. Holocaust Education Trust Ireland (HETI) je bil pripravljen slovenski prevod priročnika z napotki za izvedbo projekta in spremljajočih aktivnosti. Priročnik je dostopen na spletni strani <https://hetireland.org/programmes/crocus-project/handbook/>, informacije o prijavi v projekt pa najdete na spletni strani <http://www.sinagogamaribor.si/slo/dediscina/projekt-krokus/>.

Prav bi bilo, da dnevu spomina na holokavst in preminule žrtve namenimo spominsko uro, ki jo lahko popestrimo tudi z odlomkom iz filma (npr. *Schindlerjev seznam*, *Deček v črtasti pižami*, *Življenje je lepo*, *Pianist*, *Teci deček, teci...*) ali pa si pri realizaciji ure spomina na holokavst lahko pomagate s katerim od zgoraj omenjenih gradiv. Ideje, kako obeležiti dan spomina na holokavst, boste skupaj z gradivi našli tudi v omenjenih številkah revije *Zgodovina v šoli*. Še več gradiva pa je na voljo (v angleščini) na spletni strani muzeja Yad Vashem (<https://www.yadvashem.org/>) oz. v publikaciji muzeja Yad Vashem s priporočili o pripravi spominskih ur na povezavi [tukaj](#).

Prav tako bi vas radi opozorili na spletno stran nevladne organizacije Centropa, ki deluje na Dunaju, poznajo pa jo tudi številni slovenski učitelji. Na njihovi spletni strani boste našli veliko kratkih filmov na temo holokavsta. Možen je ogled filmov *Tri obljube* (*Three promises*), ki se nanaša na življenje Judov v Beogradu in na slovenskega duhovnika Andreja Tumpeja, ki je rešil življenji dveh judovskih deklet. Vsi ti filmi so dolgi okoli 15 minut in so zelo primerni za izvedbo spominske ure (film in pogovor o filmu). Nekateri od filmov imajo tudi slovenske podnapise. V kolikor pa bi glede Centrope želeli še dodatna pojasnila pa se lahko po e-pošti obrnete na nacionalnega koordinatorskega Damjana Snoja damjan.snoj@guest.arnes.si. Centropa se kot nevladna organizacija ukvarja pretežno z življenjem Judov v Evropi pred holokavstom in seveda tudi z njihovimi usodami. Centropa organizira tudi vrsto izobraževanj za učitelje, ki so kakovostna in jih vsekakor priporočamo vsem, ki jih to področje še posebej zanima. Več informacij o delu Centrope najdete na povezavi <http://www.centropa.org/>

Možen je tudi ogled 15-minutnega filma o Klari Kukovec, prvi mariborski zdravnici judovskega rodu, ki je dosegljiv na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=daRWEYHWcIc>. Predlagamo pa tudi, da si kaj z bogate Centropine filmoteke ogledate sami in potem skupaj z osnovnošolci/dijaki. Eden od zanimivih filmov je tudi *Preživetje v Sarajevu* (*Survival in Sarajevo*), ki govori o težkih časih med zadnjo vojno ter o prijateljstvu in požrtvovalnosti, ki je preko judovske skupnosti pomagala ogroženim ljudem.

SURVIVAL IN SARAJEVO -- FRIENDSHIP IN A TIME OF WAR

[Download Video](#) (Size: 179.94 MB) [Direct Link](#)

Smiselno namreč je, da današnja mlado generacijo ob dnevu spomina na žrtve holokavsta, opozorimo tudi na časovno bližje genocide sodobnega sveta (genocid v Srebrenici v Bosni in Hercegovini, Darfur, Sirija idr.) ter posledično na begunsko krizo. Prav je, da se otroci in mladina zavedajo, da so v teh primerih prav otroci največja žrtev takih dejanj in da je zato spomin in opomin na taka kruta dejanja v človeški zgodovini še kako pomemben. Vloga učiteljev in vodstva šol pa je

v tem primeru zelo pomembna, saj učence/dijake vzgaja na poti do spoštovanja temeljnih človekovih pravic do življenja in dostojanstva.

Priporočamo vam, da vaše aktivnosti v zvezi z dnem spomina na žrtve holokavsta izvedete na **ponedeljek, 27. januarja**. Izkušnje iz prejšnjih let in vaši prispevki, ki ste nam jih poslali kažejo na to, da ste se na mnogih šolah dneva spomina na holokavst lotili zelo resno in zavzeto. Tudi letos vas spodbujamo, da vaše aktivnosti ob dnevu spomina na holokavst opišete ali nas z njimi seznanite po e-pošti na naslove vojko.kunaver@zrss.si ali vilma.brodnik@zrss.si ali bernarda.gaber@zrss.si ali jozica.g.ramc@zrss.si

Za sodelovanje pri obeleževanju spomina na žrtve holokavsta se vam zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo.

Vojko Kunaver, prof.

Višji svetovalec za zgodovino na ZRSS